

2. LINIJSKA STRUKTURA

2.1. Ispisati poruku "ZDRAVO" na ekranu.

Opis rješenja: Tekst koji treba ispisati na ekranu je unaprijed poznat. Zato se koristi samo naredba izlaza. Ovo je najjednostavniji oblik linijske strukture, . Tekst u naredbi ispisa se mora odvojiti delimiterima (za početak i kraj teksta).

Opis programa: Prva naredba je **REM** - naredba komentara. **REM** je skraćenica od engleske riječi **REMARK** (komentar). Naredba **PRINT** izvodi ispis navedenog teksta u navodnicima ("ZDRAVO"). **END** označava kraj programa. Većina verzija programskega jezika **BASIC** ne zahtjeva navođenje naredbe **END** na kraju programa. Korisno je navesti **END** radi sticanje navike za pisanje programa u drugim programskim jezicima.

Tabela 2.1. Ispis na ekran

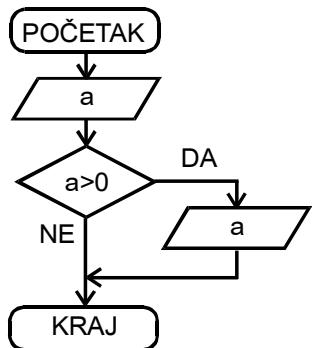
Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. Ispisati "ZDRAVO"	1 REM BP2_1 10 PRINT "ZDRAVO" 20 END	ZDRAVO

Daljnji rad: Napisati program za ispis vlastitog imena.

3. RAZGRANATA STRUKTURA

3.1. Sa tastature upisati broj. Ako je veći od nule napisati "BROJ JE POZITIVAN"

Opis rješenja: Sa tastature se upisuje vrijednost varijable a. Logičkim izrazom $a > 0$ u naredbi IF izvodi se poređenje da li je upisana vrijednost pozitivna. Ako je logički izraz istinit na ekranu se ispisuje "POZITIVAN", inače za ostale slučajeve nema ispisa. Provjera da li je broj pozitivan veći od nule

Opis programa: Vrijednost varijable a se upisuje sa tastature (linija 10). Naredba IF se sastoji od logičkog izraza i obrade (linija 20). Logički izraz u ovom zadatku $a > 0$ je istinit kad je vrijednost upisana sa tastature pozitivna. Za ove vrijednosti na ekranu će se ispisati "POZITIVAN". Za ostale slučajeve nema ispisa.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis vrijednosti varijable a 2. ako je broj veći od nule a tada, ispiši "POZITIVAN"	1 REM BAS3_1 10 INPUT "Broj "; a 20 IF a > 0 THEN PRINT "POZITIVAN" 30 END	Broj ? 3 POZITIVAN

Tabela 3.1. Provjera

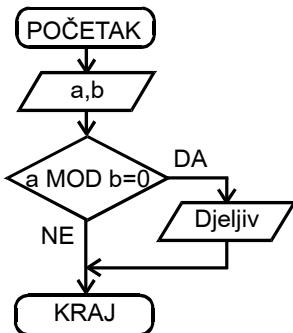
Drugo izvođenje programa

Vas broj ? - 5

Daljnji rad: Provjeriti da li je upisani broj paran.

3.2. Provjeriti da li je od dva upisana broja prvi djeljiv sa drugim.

Opis rješenja: Upisati dvije vrijednosti (a , b). Provjera da li je prvo upisani broj (a) djeljiv sa drugim se izvodi sa logičkim izrazom $a \text{ MOD } b = 0$ u naredbi **IF**. Ako je logički izraz istinit na ekranu se ispisuje **DJELJIV**, inače nema ispisa. Logički izraz za provjeru djeljivosti ($a \text{ MOD } b = 0$) je istinit ako je a djeljivo sa b i tada se na ekranu ispisuje **DJELJIV**. Inače za ostale slučajevne nema ispisa. Naredbom $a \text{ MOD } b$ se izračunava ostatak dijeljenja broja a sa brojem b . Ostatak dijeljenja je jednak 0 ako je broj a djeljiv sa brojem b .

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis vrijednosti varijabli a, b 2. ako je prvi broj djeljiv sa drugim ($a \text{ MOD } b = 0$) tada, ispiši DJELJIV	<pre> 1 REM BAS3_2 10 PRINT "Dva broja" "; 20 INPUT a, b 30 IF a MOD b = 0 THEN PRINT "DJELJIV" 40 END </pre>	Dva broja? 6, 3 DJELJIV

Dalnji rad: Sa tastature upisati riječ. Ako se upiše **BASIC** ili **PASCAL** ispisati "Programski jezik".
 Sa tastature upisati ime. Ako upišete **ANDRIĆ** ispisati "To je veliki pisac"

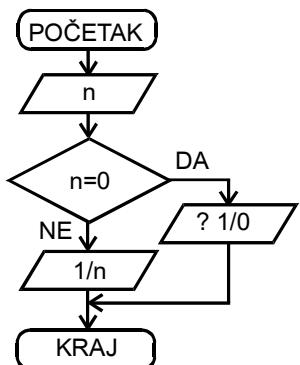
Opis programa: Provjera djeljivosti se izvodi u liniji 30 sa logičkim izrazom $a \text{ MOD } b = 0$. Navedeni logički izraz je istinit ako pri dijeljenju a sa b nema ostatka. Za ove slučajevne na ekranu se ispisuje **DJELJIV**. Inače nema nikakve akcije.

Tabela 3.2. Provjera djeljivosti brojeva

3.2. IF THEN ELSE

3.3. Sa tastature upisati broj i izračunati i ispisati njegovu recipročnu vrijednost ($y = 1 / x$).

Opis rješenja: Recipročna vrijednost broja je 1 podijeljen sa upisanim brojem. Za slučaj da je upisani broj jednak nuli dijeljenje je nemoguće. Zato treba provjeriti da li je upisani broj 0. Izbor se izvodi na osnovu logičkog izraza $n=0$, korištenjem razgranate strukture tipa **IF THEN ELSE**. Za vrijednosti $n <> 0$ izračunava se recipročna vrijednost (dio iza **THEN**), dok se za $n = 0$ ispisuje da je dijeljenje nemoguće.

Recipročna vrijednost je .5

Daljnji rad:

Opis programa: Po upisu vrijednost broja (linija 20). Logički izraz provjerava da li je broj jednak nuli (linija 30). Za slučaj kad je logički izraz istinit izvodi se obrada1 (dijeljenje sa nulom ...), inače se ispisuje recipročna vrijednost.

Tabela 3.3. Recipročna vrijednost

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<p>1. upis vrijednosti broja n 2. ako je $n=0$ 2.1. tada, ispiši "DIJELJENJE NULOM" 2.2. inače, izračunaj i ispiši recipročnu vrijednost ($1/n$)</p>	<pre>1 REM BAS3_3 10 PRINT "Broj "; 20 INPUT n 30 IF n = 0 THEN PRINT "Dijeljenje nulom je nemoguce" ELSE PRINT "Recipročna vrijednost je "; 1 / n 40 END</pre>	<p>Broj ? 0 Dijeljenje nulom je nemoguce</p>

Drugo izvođenje programa:
Broj ? 2

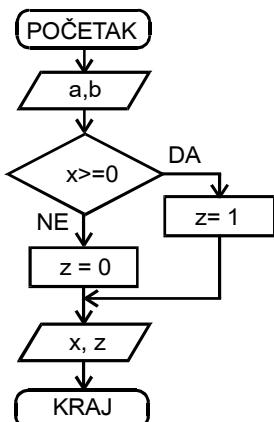
3.4. Ispisati znak upisanog broja prema izrazu:

```
! 1, x>=0  
z = <  
! 0, x<0
```

Opis rješenja: Navedeni izraz ima sljedeće značenje: ako je $x \geq 0$, tada je $z=1$, inače je $z=0$. Ovo je razgranata struktura tipa **IF THEN ELSE**.

IF THEN Obrada1 **ELSE** Obrada2

Elementi ove strukture su: **LOGIČKI IZRAZ** ($x \geq 0$), Obrada1 ($z=1$) i Obrada2 ($z=0$). Logički izraz je istinit ako je $x = 0$ i tada se izvodi Obrada1 ($z=1$), inače kad je logički izraz lažan izvodi se Obrada2 odnosno z prima vrijednost nule.

Opis programa: Grananje se izvodi u liniji 30. Logički izraz je provjera da li je upisani broj veći ili jednak nuli ($x \geq 0$). Ako je ovaj izraz istinit onda varijabla z prima vrijednost 1, inače (kad je x negativano) vrijednost varijable z je 0. Ispis ulazne i izlazne varijable je u liniji 40.

Tabela 3.4. Ispisati znaka broja prema izrazu

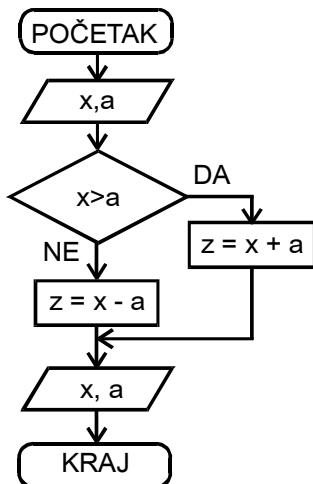
Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none">1. upis vrijednosti broja x2. ako je $x \geq 0$,2.1. tada je $z=1$,2.2. inače $z=0$3. ispis vrijednosti x i z.	<pre>1 REM BAS3_4 10 PRINT " Broj "; 20 INPUT x 30 IF x >= 0 THEN z = 1 ELSE z = 0 40 PRINT "Broj = "; x, "znak = "; z 50 END</pre>	<p>Broj ? 5</p> <p>Broj = 5 znak = 1</p>

Daljnji rad: Na ekranu ispisati "Otkucajte nadimak pjesnika Jovana Jovanovića". Ako se otkuca Zmaj ili ZMAJ ispisati "ODLICNO", inače na druge odgovore ispisati "ISPRAVAN ODGOVOR JE ZMAJ".

3.5. Upisati dva broja (x i a). Varijabli z pridružiti vrijednost prema slijedećem izrazu:

$$\begin{aligned} & ! \ x+a \quad x>a \\ z & = < \\ & ! \ x-a \quad x \leq a \end{aligned}$$

Opis rješenja: Po upisu x i a provjerava se odnos x i a (linija 10). Ako je logički izraz $x>a$ istinit vrijednost varijable z se određuje prema izrazu $z=x+a$. Inače za ostale vrijednosti varijable x varijabla z prima vrijednost prema izrazu $z=x-a$.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<p>1. upis vrijednosti brojeva x i a</p> <p>2. ako je $x>a$</p> <p>2.1. tada je $z = x+a$,</p> <p>2.2. inače $z = x-a$</p> <p>3. Ispisati x, a, z</p>	<pre> REM BAS3_5 10 INPUT "Dva broja "; x, a 20 IF x > a THEN z=x + a ELSE z=x - a 30 PRINT "x= "; x, "a= "; a, "z= "; z 40 END </pre>	<p>Dva broja ? 1, 3</p> <p>x= 1 a= 3</p> <p>z= -2</p>

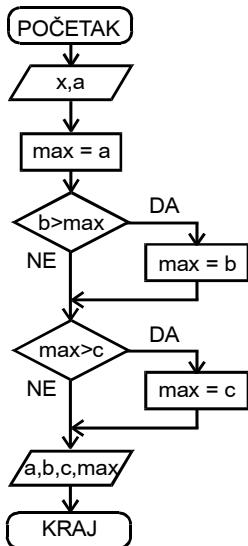
Daljnji rad: Sa tastature upisati dva broja (x i a). Varijabli z pridružiti vrijednost prema slijedećem izrazu:

$$\begin{aligned} z & = < \\ & ! \ x+3 \quad x \leq a \end{aligned}$$

3.3. KOMBINOVANI ZADACI

3.6. Od tri upisana broja (a , b , c) sa tastature naći najveći.

Opis rješenja: Vrijednosti tri broja se učitavaju sa tastature. Pretpostavimo da je varijabla a najveća i njenu vrijednost pridružujemo varijabli \max . Zatim poredimo da li je b veće od \max , ako jeste tad \max postaje b . Slijedeće poređenje je da li je c veće od \max . Ako je c veće od \max tad je to nova vrijednost \max .

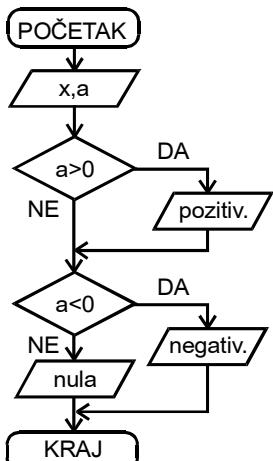

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis tri broja (a,b,c) 2. prepostavi da je a najveći ($\max=a$) 3. ako je $b>\max$ tada je $\max=b$ 4. ako je $c>\max$ tada je $\max=c$ 5. ispisati a,b,c,\max	<pre> 1 REM BP3_6 10 INPUT "Vasa tri broja "; a, b, c 20 max = a 30 IF b > max THEN max = b 40 IF c > max THEN max = c 50 PRINT "Od brojeva "; a, b, c 60 PRINT "najveci je "; max 70 END </pre>	Vasa tri broja ? 3,2,5 Od brojeva 3 2 5 najveci je 5

Daljnji rad: Zavisno o upisanoj vrijednosti časa 0-23 ispisati slijedeće poruke: 0-12 prije podne, 12-18 poslije podne, 18-24 vece.

3.7. Provjeriti da li je upisani broj pozitivan, negativan ili nula.

Opis rješenja: Zadatak ima tri ispisa, međutim može se riješiti sa dvije IF naredbe budući da naredba IF THEN ELSE sadrži dvije mogućnosti. Sa prvom se eliminiše jedno rješenje, a sa njenim ELSE dijelom se prelazi na odlučivanje o drugom i trećem rješenju. Izbor između ove druge dvije mogućnosti se izvodi sa novom (drugom) IF THEN ELSE naredbom.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<p>1. upis broja</p> <p>2. ako je $a > 0$</p> <p>2.1. tada ispiši POZITIVAN</p> <p>2.2. inače, ako je $a < 0$</p> <p>2.2.1. tada ispiši NEGATIVAN</p> <p>2.2.2. inače ispiši NULA</p>	<pre> 1 REM BAS3_7 10 INPUT "Vas broj "; a 20 IF a > 0 THEN PRINT "POZITIVAN" ELSE IF a < 0 THEN PRINT "NEGATIVAN" ELSE PRINT "NULA" 30 END </pre>	<p>Vas broj ?</p> <p>3</p> <p>POZITIVAN</p>

Drugo izvođenje programa
Vas broj ? -7
NEGATIVAN

Napomena: Jasno je da se zadatak može riješiti i sa tri IF THEN naredbe, ili sa dvije IF THEN naredbe koje koriste GOTO naredbu za skok na kraj.

Daljnji rad:

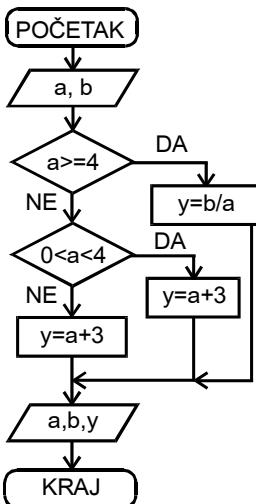
Opis programa: Po upisu (linija 10) naredba IF sa logičkim izrazom $a > 0$ provjerava da li je broj pozitivan. Ako je logički izraz istinit ispisuje se POZITIVAN. Inače, ako je izraz lažan sa naredbom IF iza naredbe ELSE se provjerava da li je broj manji od nule ($a < 0$). Sa drugom IF naredbom se, ako je drugi logički izraz $a < 0$ istinit ispisuje NEGATIVAN, inače se ispisuje NULA.

Tabela 3.7. Provjera

3.8 Napisati program za izračunavanje vrijednosti z prema izrazu:

$$\begin{aligned} & ! \quad b / a, \quad a > 4 \\ y = & < \quad a + 3, \quad 4 < a < 0 \\ & ! \quad a + b, \quad a \leq 0 \end{aligned}$$

Opis rješenja: Zadatak ima tri različita izraza za izračunavanje varijable y . Izložena je varijanta sa dvije **IF THEN ELSE** naredbe, druga **IF** naredba je u **ELSE** dijelu prve naredbe. Prva **IF** naredba u dijelu **THEN** rješava jedna mogućnost, a sa drugom **IF** naredbom preostale dvije mogućnosti. Zadatak se može rješiti i sa tri **IF THEN** naredbe, ili sa dvije **IF THEN** naredbe koje koriste **GOTO** naredbu za skok na kraj.

Opis programa: Naredbi **IF**sa logičkim izrazom $a > 4$ provjerava prvi uslov. Ako je logički izraz istinit varijabla tad je $y = b/a$. Inače se provjeravaju ostali intervali drugom **IF** naredbom. Logički izraz sa dva intervala mora koristiti naredbu **AND**. Ako je logički izraz ($0 < a \text{ AND } a \leq 4$) istinit tad je $y = a + 3$. Inače, ako je izraz lažan pridruživanje se izvodi sa izrazom $y = a + b$.

Tabela 3.8. Izračunavanje vrijednosti z

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. upis dva broja a i b 2. ako je $a > 0$ <ol style="list-style-type: none"> 2.1. tada je $y = b/a$ 2.2. inače, <ol style="list-style-type: none"> ako je $-3 < a \text{ AND } a \leq 0$ <ol style="list-style-type: none"> 2.2.1. tada je $y = a + 3$ 2.2.2. inače je $y = a + b$ 3. ispiši a, b, y 	<pre> 1 REM BAS3_8 10 INPUT "Dva broja "; a, b 20 IF a > 4 THEN y = b / a ELSE IF 0 < a AND a <= 4 THEN y = a + 3 ELSE y = a + b 30 PRINT "a ="; a, "b ="; b, "y ="; y 40 END </pre>	<p>Dva broja ?3,6</p> <p>a=3 b=6 y=2</p>

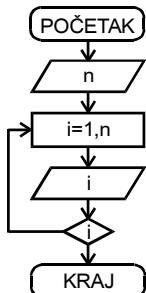
Daljnji rad: Ispred **ELSE** naredbe se nikad ne piše tačka zaraz (;) jer je to dio **IF THEN ELSE** naredbe.

4. CIKLIČNA STRUKTURA

4.1. FOR petlja

4.1. Ispisati prvih n prirodnih brojeva (FOR petlja).

Opis rješenja: Izvođenje programa počinje učitavanjem vrijednosti n do koje se izvodi ispis (linije 10 i 20). For petlja omogućuje promjenu vrijednosti kontrolne varijable od početne n do krajnje vrijednosti. Kontrolna varijabla za ovaj zadatak je i . Početna vrijednost je 1, a krajnja n . Vrijednost varijable i se ispisuje na ekran pri svakom prolazu kroz petlju.

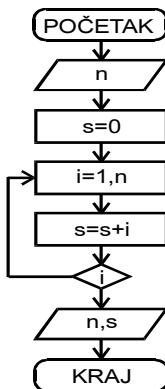

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. učitati do kog broja (n) 2. za $i=1$ do n radi 2.1. ispisati vrijednost i 2.2. idи на 2.	1 REM BP4_1 10 PRINT "Broj "; 20 INPUT n 30 FOR i = 1 TO n 40 PRINT "i = "; i 50 NEXT i 60 END	Broj ? 3 i = 1 i = 2 i = 3

Daljnji rad: Ispis prvih n prirodnih brojeva unazad. Riješiti sa FOR petljom.

4.2. Izračunati c prvih n prirodnih brojeva. Koristiti FOR petlju.

Opis rješenja: Formiranje sume se izvodi unutar FOR petlje. Izraz $s=s+i$ je računarski, a ne matematički izraz. Njim se predstavlja dinamika promjene vrijednosti varijable s . Desni dio izraza ($s+i$) predstavlja uvećanje vrijednosti varijable s za vrijednost kontrolne varijable i . Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s . Zato se izraz $s=s+i$ čita s postaje $s+i$ tj. s prima vrijednost $s+i$. Zatim se uvećava kontrolna varijabla i . Postupak uvećanja i i s se ponavlja sve dok vrijednost kontrolne varijable i ne postane n . Ispis je na kraju programa.

Tekstualni algoritam
1. učitati broj (n) 2. početna vrijednost sume ($s=0$) 3. za $i=1$ do n radi 3.1. formirati novu sumu ($s=s+i$) 3.2. idi na 3. 4. ispisati izračunatu sumu (PRINT s)

Opis programa: Početna vrijednost sume $s=0$ (linija 20). Petlja je formirana pomoću FOR i NEXT naredbi (linije 40 i 60). Ovom petljom se obezbjeđuje promjena vrijednosti kontrolne varijable i od jedan (1) do n . Pri prvom prolazu kroz petlju se na vrijednost sume (nula) dodaje vrijednost varijable i (jedan) ($s+i=1+0=1$). Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s ($s=1$). Postupak se ponavlja za $i=2$ ($s+i=2+1=3$) i tako redom dok i ne postane n . Ispis izračunate sume s je u liniji 60.

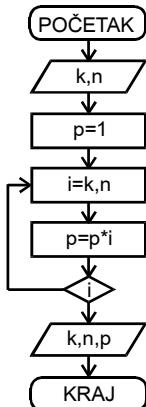
abela 4.2. suma-FOR petlja

Listing programa	Ekran
1 REM BP4_2 10 INPUT "Do broja "; n 20 s = 0 30 FOR i = 1 TO n 40 s = s + i 50 NEXT i 60 PRINT "Suma do "; n; " je "; s 70 END	Do broja ? 3 Suma do 3 je 6

Daljnji rad: Naći proizvod prvih n prirodnih brojeva, koristiti FOR petlju.

4.3. Naći proizvod prirodnih brojeva u intervalu od k do n , koristiti FOR petlju.

Opis rješenja: Početna vrijednost proizvoda je $p=1$. Izraz za izračunavanja proizvoda je $p=p*i$. Desni dio izraza ($p*i$) predstavlja proizvod vrijednosti varijabli p i i . Dobijeni proizvod se pridružuje varijabli p . Jasno je da postoji razlika između ovog i matematičkog tumačenja navedenog izraza. Izraz se čita: p postaje $p*i$ ili p prima vrijednost $p*i$.

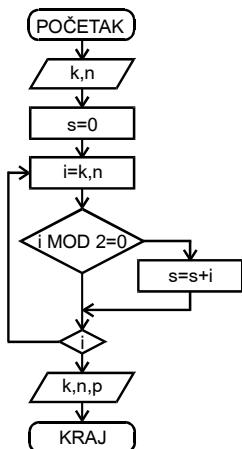

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. učitati granice intervala (k, n) 2. početna vrijednost prizvoda ($p=1$) 3. za $i=k$ do n radi 3.1. formirati novi proizvod ($p=p*i$) 3.2. idu na 3. 4. ispisati izračunati proizvod	<pre> 1 REM BP4_3 10 PRINT "Granice k, n ? 5, "; 20 INPUT k, n 30 p = 1 40 FOR i = k TO n 50 p = p * i 60 NEXT i 70 PRINT "Od "; k;" do "; n; " proizvod je "; p 80 END </pre>	Granice k, n ? 5, Od 5 do 7 proizvod je 210

Daljnji rad: Izračunati sumu i proizvod prirodnih brojeva od k do n . Koristiti jednu i dvije FOR petlje.

4.4. Izračunati sumu parnih prirodnih brojeva u intervalu od k do n .

Opis rješenja: Ovaj program se odlikuje time da u **FOR** petlji ima provjeru da li je vrijednost kontrolne varijable djeljiva sa 2 tj. da li je parna. Provjera se izvodi sa logičkim izrazom $i \bmod 2 = 0$ u naredbi **IF**. Sabiraju se samo brojevi koji zadovoljavaju dati logički izraz tj. kad je logički izraz istinit.

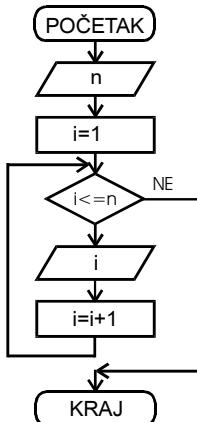
Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> učitati granice intervala (k, n) početna vrijednost sume za $i = k$ do n radi <ol style="list-style-type: none"> ako je i parno tada, formirati sumu ($s = s + i$) idi na 4. ispisati izračunatu sumu 	<pre> 1 REM BP4_4 10 INPUT "Granice k, n "; k, n 20 s = 0 30 FOR i = k TO n 40 IF i MOD 2 = 0 THEN s = s + i 50 NEXT i 60 PRINT "Od "; k; " do "; n; " suma parnih je "; s 70 END </pre>	<p>Granice k, n ? 3, 10</p> <p>Od 3 do 10 suma parnih je 28</p>

Daljnji rad: Izračunati sumu neparnih prirodnih brojeva u intervalu od k do n .

4.2. WHILE petlja

4.5. Ispis prvih n prirodnih brojeva sa WHILE petljom.

Opis rješenja: Na početku se upisuje do koje vrijednosti (n) se izvodi ispis. Kontrolnoj varijabli i se pridjeljuje vrijednost jedan (1). Zatim se prelazi na provjeru logičkog izraza u WHILE petlji. WHILE petlja se ponavlja sve dok je logički izraz ($i \leq n$) istinit. Prva naredba u petlji je ispis vrijednosti kontrolne varijable i na ekran. Naredba $i = i + 1$ uvećava vrijednost varijable i za jedan. Prvo vrijednosti varijable i dodaje 1, zatim izračunatu sumu pridružuje varijabli i . Izvršenje programa prelazi na početak WHILE petlje, koja obezbeđuje ponavljanje.

Tekstualni algoritam
1. upis do broja (n)
2. početna vrijednost ($i=1$)
3. dok je i manje ili jednako n ($i \leq n$) radi
3.1. ispisati vrijednost i
3.2. uvećati i
3.3. idu na 3

Opis programa: Petlja je formirana pomoću WHILE/WEND naredbi. Po upisu vrijednosti n i postavljanju početne vrijednosti varijable i ($i=1$) prelazi se na petlju. Prva naredba WHILE petlje u liniji 40 sadrži logički izraz. Ponavljanje naredbi u petlji se obezbeđuje logičkim izrazom $i \leq n$. Petlja se ponavlja sve dok je $i \leq n$. Naredbom PRINT se izvodi ispis na ekranu, a sa $i = i + 1$ se vrijednost varijable i uvećava za 1. Naredba WEND prenosi izvođenje programa na ponovno izvođenje naredbe WHILE.

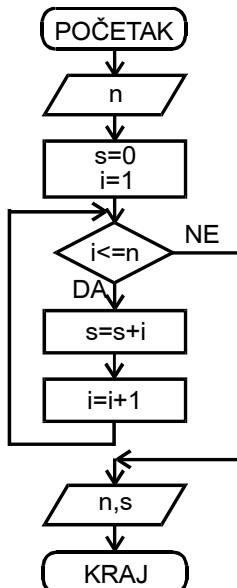
Tabela 4.5. Ispis - WHILE petlja

Listing programa	Ekran
1 REM BA4 _ 5 10 PRINT "Broj "; 20 INPUT n 30 i = 1 40 WHILE i <= n 50 PRINT "I = "; i 60 i = i + 1 70 WEND 80 END	Broj ? 3 i = 1 i = 2 i = 3

Daljnji rad: Ispisati prvih n prirodnih brojeva unazad koristeći WHILE petlju.

4.6. Naći sumu prvih n prirodnih brojeva. Zadatak riješiti sa **WHILE** petljom.

Opis rješenja: Početna vrijednost varijable s (suma) je 0. Suma se formira po izrazu $s=s+i$. Računar pri izvođenju prvo izvodi desni dio, sabira vrijednost s i vrijednost i . Izračunata vrijednost se pridružuje varijabli s . Zatim se vrijednost varijable i uvećava za jedan ($i=i+1$). Postupak uvećanja sume i vrijednosti varijable i se ponavlja sve dok je vrijednost varijable $i \leq n$.

Opis programa: Početna vrijednost sume ($s=0$) se postavlja u liniji 30. Sve dok je logički izraz $i \leq n$ istinit, ponavlja se petlja (linija 50). Prva naredba unutar petlje $s=s+i$ formira novu vrijednost sume (linija 60). Zatim se uvećava vrijednost kontrolne varijable i (linija 70). Naredba **WEND** obezbeđuje vraćanje na naredbu **WHILE** (liniji 50). Ponavljanje petlje je regulisano sa logičkim izrazom u **WHILE** naredbi ($i \leq n$). Ispis izračunate vrijednosti sume s je u liniji 90.

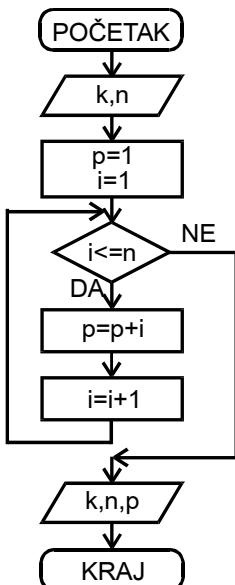
Tabela 4.6. Suma - WHILE petlja

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis do broja (n) 2. Početne vrijednosti ($s=0$, $i=1$) 3. dok je i manje ili jednako n radi 3.1. formirati novu sumu 3.2. uvećati kontrolnu varijablu i za 1 3.3. idi na 3 4. ispisati izračunatu sumu	1 REM BA4_6 10 PRINT "Broj "; 20 INPUT n 30 s = 0 40 i = 1 50 WHILE i <= n 60 s = s + i 70 i = i + 1 80 WEND 90 PRINT "Suma prirodnih brojeva do "; n; " je "; s 100 END	Broj ? 3 Suma prirodnih brojeva do 3 je 6

Daljnji rad: Izračunati proizvod prvih n prirodnih brojeva.

4.7. Naći proizvod prirodnih brojeva u intervalu od k do n . Zadatak riješiti sa **WHILE** petljom.

Opis rješenja: Zadatak se razlikuje od prethodnog: granice intervala su (k , n) i izračunava se proizvod. Početna vrijednost varijable i je k , a proizvoda je jedan ($p=1$), jer je to jedinični element za operaciju množenja. Izračunavanje proizvoda se izvodi sa izrazom $p=p*i$. Računar izračunava izraz $p=p*i$; prvo se izračuna prizvod $p*i$ i ovaj proizvod se zatim pridružuje varijabli p .

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis granica intervala 2. početne vrijedosti ($p=1$ $i=k$) 3. dok je i manje ili jednako n radi 3.1. formirati novi proizvod 3.2. uvećati i za 1 3.3. idi na 4 4. ispisati izračunati proizvod	1 REM BA4_7 10 PRINT "Granice "; 20 INPUT k, n 30 p = 1 40 i = k 50 WHILE i <= n 60 p = p * i 70 i = i + 1 80 WEND 90 PRINT "Od "; k; " do "; n; " prizvod prirodnih brojeva je "; p 100 END	Granice ? 2, 5 Od 2 do 5 prizvod prirodnih brojeva je 120

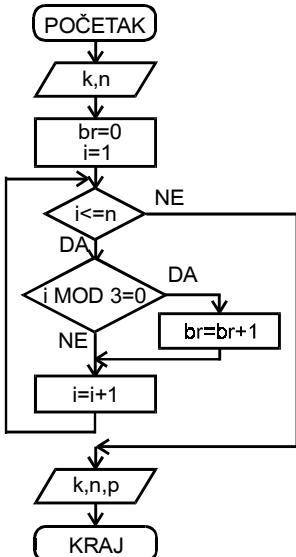
Daljnji rad: Izračunati sumu i proizvod u intervalu od k od n . Koristiti dvije petlje. (Zatim napisati drugu verziju sa jednom petljom).

Opis programa: Granice intervala k i n se upisuju na početku programa. Početna vrijednost varijable proizvoda p je 1. a kontrolne varijable i je k (linija 40). Petlja se ponavlja sve dok je logički izraz ($i \leq n$) u naredbi **WHILE** istinit (linija 50). Vrijednost proizvoda p se množi sa vrijednošću varijable i ($p*i$) i pridružuje varijabli p . Vrijednost varijable i se uvećava u liniji 70. Naredba **WEND** prenosi izvođenje programa na naredbu **WHILE**. Izračunata vrijednost proizvoda se ispisuje u liniji 90.

Tabela 4.7. Proizvod brojeva od k do n

4.8. Prebrojati prirodne brojeve iz intervala od k do n koji su djelivi sa 3. Za generisanje prirodnih brojeva koristiti WHILE petlju.

Opis rješenja: Bitni elementi zadatka su: izbor djeljivih sa 3 i brojanje. Izbor djeljivih sa 3 se izvodi logičkim izrazom $i \bmod 3 = 0$. Logički izraz je istinit kad pri dijeljenju broja sa 3 nema ostatka tj. ostatak je nula. Tada se formira nova vrijednost brojača. Početna vrijednost brojača je nula ($br=0$). Vrijednost brojača se uvaćava za jedan ($br+1$). Kao što je navedeno uvećanje brojača se izvodi samo kad je logički izraz $i \bmod 3 = 0$ istinit.

Opis programa: Početne vrijednosti brojača $br=0$ i kontrolne varijabli $i=k$. Naredbom WHILE $i \leq n$ se obezbjeđuje ponavljanje petlje sve dok je $i \leq n$. Provjera djeljivosti sa 3 izvodi se logičkim izrazom $i \bmod 3 = 0$ u liniji 70. Ako je logički izraz istinit uvećava se vrijednost brojača br za jedan ($br+1$), nova vrijednost za br . Uvećava se vrijednost kontrolne varijable i ($i+1$). Kao što je navedeno proces se ponavlja sve dok je $i \leq n$.

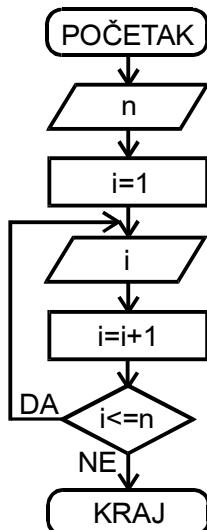
Tabela 4.8 . Prebrojati brojeve djelive sa 3

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. upis granica intervala (k, n) 2. početne vrijednosti brojača br i kontrolne varijable i 3. dok je $i \leq n$ radi <ol style="list-style-type: none"> 3.1. ako je i djeljivo sa 3 uvećati brojač 3.2. uvećati kontrolnu varijablu i 4. ispis vrijednosti brojača 	<pre> 1 REM BA4_8 10 PRINT "Granice "; 20 INPUT k, n 30 br = 0 40 i = k 50 WHILE i <= n 60 IF i MOD 3 = 0 70 THEN br = br + 1 80 i = i + 1 90 PRINT "Od ";k;" do"; n;" ima";br;" djeljivih sa 3" 110 END </pre>	<p>Granice ? 2, 16 Od 2 do 16ima 5 djeljivih sa 3</p>

Daljnji rad: Izračunati sumu neparnih i proizvod parnih brojeva u intervalu od k od n . Koristiti dvije WHILE petlje. Zatim napisati drugu verziju programa sa jednom petljom.

4.9. Ispisati prvih n prirodnih brojeva. Zadatak riješiti pomoću IF petlje.

Opis rješenja: Na početku se sa tastature upisuje vrijednosti varijable n do koje se izvodi ispis. Kontrolnoj varijabli i se pridružuje vrijednost jedan i ispisuje na ekran. Zatim se uvećava vrijednost varijable i za $(i+1=1+1=2)$. Ova vrijednost se ispisuje na ekran. Ponovo se uvećava vrijednost kontrolne varijable i za jedan $(i+1=2+1=3)$. Poslije ispisa kontrolne varijable ponavlja se uvećanje i ispis, sve dok kontrolna varijabla i ne primi vrijednost veću od n .

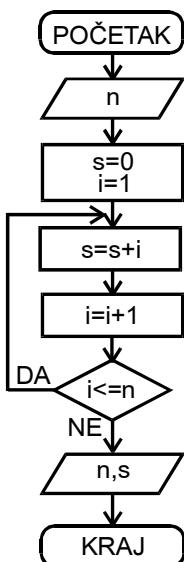

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. upis do broja (n) 2. početna vrijedost ($i=1$) 3. ispisati vrijednost i (<code>PRINT i</code>) 4. uvećati i ($i=i+1$) 5. ako je i manje ili jednako n ($i \leq n$) tada idи na 3 	<pre> 1 REM BA_9 10 PRINT "Do broja "; 20 INPUT n 30 i = 1 40 PRINT "i = "; i 50 i = i + 1 60 IF i <= n THEN GOTO 40 70 END </pre>	<p>Do broja ? 3 i = 1 i = 2 i = 3</p>

Daljnji rad: Ispisati prvih n prirodnih brojeva unazad.

4.10. Naći sumu prvih n prirodnih brojeva. Zadatak riješiti pomoću IF naredbe.

Opis rješenja: Vrijednost sume s se uvećava za vrijednost kontrolne varijable i ($s+i=0+1=1$) i pridružuje varijabli s sa izrazom ($s=s+i$). Zatim se uvećava vrijednost kontrolne varijable i za 1, te se dodaje na vrijednost sume s ($s+i=1+2=3$), to je nova vrijednost sume s . Proces uvećanja kontrolne varijable i i dodavanja na vrijednost sume se ponavlja sve dok je vrijednost kontrolne varijable i manja ili jednaka n .

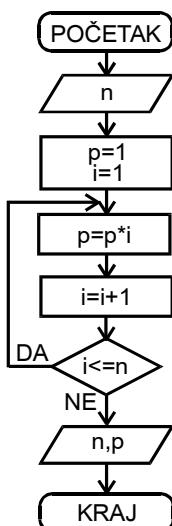

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. upis broja (n) 2. početne vrijednosti sume s i kontrolne varijable i 3. formirati novu sumu ($s=s+i$) 4. uvećati kontrolnu varijablu i ($i=i+1$) 5. ako je i manje ili jednako n ($i \leq n$) tada idи na 3 6. ispisati izračunatu sumu (PRINT s) 	<pre> 1 REM BA4_10 10 PRINT "Broj "; 20 INPUT n 30 s = 0 40 i = 1 50 s = s + i 60 i = i + 1 70 IF i <= n THEN GOTO 50 80 PRINT "Suma prirodnih brojeva do "; n; " je "; s 90 END </pre>	<p>Broj ? 3</p> <p>Suma prirodnih brojeva do 3 je 6</p>

Daljnji rad: Izračunati proizvod prvih n prirodnih brojeva.

4.11. Naći proizvod prirodnih brojeva u intervalu od k do n . Zadatak riješiti pomoću **IF** naredbe.

Opis rješenja: Početna vrijednost kontrolne varijable i jednaka je k , a ne 1. Proizvod se izračunava korištenjem operatora množenja (*) u izrazu $p*i$. Početna vrijednost proizvoda je 1, (jedinični element za operaciju množenja). Pri izvođenju programa računar množi vrijednosti varijabli p i i ($p*i=1*i=1$). Vrijednost se pridružuje varijabli p . Zatim se uvećava vrijednost varijable i za jedan ($i=k+1$), i ponovo se izvodi množenje varijabli i i p , te se izračunata vrijednost pridružuje varijabli p .

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none"> 1. upis granice intervala (k, n) 2. početne vrijednosti ($p=1, i=k$) 3. formirati novi proizvod ($p=p*i$) 4. uvećati i ($i=i+1$) 5. ako je $i \leq n$, tada idи na 3 6. ispisati izračunati proizvod 	<pre> 1 REM BA4_11 10 PRINT "Granice "; 20 INPUT k, n 30 p = 1 40 i = k 50 p = p * i 60 i = i + 1 70 IF i <= n THEN GOTO 50 80 PRINT "Od "; k; " do "; n; " prizvod je "; p 90 END </pre>	<p>Granice ? 3, 5</p> <p>Od 3 do 5 prizvod je 60</p>

Daljnji rad: Izračunati sumu i proizvod u intervalu od k od n . Koristiti dvije petlje. (Zatim napisati drugu verziju sa jednom petljom).

4.12. Izračunati sumu parnih prirodnih brojeva u granicama od **k** do **n**. Za generisanje prirodnih brojeva koristiti **IF** naredbu.

Opis rješenja: Suma **s** se uvećava samo kad je prirodni broj paran (provjerava sa logičkim izrazom **i MOD 2=0**). Logički izraz je istinit kad je broj **i** paran (nema ostatka pri dijeljenju sa 2), ostatak je nula. Za ove slučajevе (broj paran) formira se suma po izrazu (**s=s+i**) koji je objašnjen u navedenom zadatku.

Opis programa: Početna vrijednost sume je **s=0** (linija 40), a kontrolne varijable **i=k** (linija 50). Provjera parnosti se izvodi sa logičkim izrazom **i MOD 2=0** (linija 60). Ako je logički izraz istinit izvodi se sabiranje **s=s+i**, stare vrijednost sume **s** i parnog prirodnog broja **i**. Po uvećanju vrijednosti kontrolne varijable **i** provjerava se da li je još uvijek manja ili jednaka **n** (linija 70). Ako je istina, ponavlja se petlja. Kad **i** primi vrijednost izvan opsega izlazi se iz petlje.

Tabela 4.12. Suma parnih od **k** do **n**.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. upis granica (k, n) 2. početne vrijednosti sume s i kontrolne varijable i 3. ako je broj paran dodati ga na sumu 4. uvećati kontrolnu varijablu i 5. ako je i<=n tada idи na 3 6. ispisati izračunatu sumu	<pre> 1 REM BA4_12 10 PRINT "Granice "; 20 INPUT k, n 30 s = 0 40 i = k 50 IF i MOD 2 = 0 THEN s = s + i 60 i = i + 1 70 IF i <= n THEN GOTO 50 80 PRINT "Suma brojeva od " "; k; " do "; n;" je ";s 90 END </pre>	Granice ? 5, 11 Suma parnih od 5 do 11 je 24

Daljnji rad: Izračunati sumu neparanih i proizvod parnih brojeva u intervalu od **k** od **n**. Koristiti dvije **REPEAT** petlje.

2.2. Napisati program za ispis na ekranu:

Vrijednost
broja je 7

Opis rješenja: Prvi red se sastoji od jedne riječi. Drugi red se sastoji od ispisa teksta i ispisa brojne vrijednosti. Ispis u drugom redu se može izvesti sa jednom ili sa dvije naredbe za ispis.

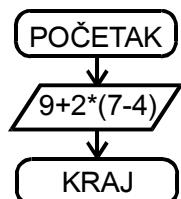
Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
I. Ispisati u dva reda Vrijednost broja je 7	1 REM BP2_2 10 PRINT "Vrijednost" 20 PRINT "broja je "; 7 30 END	Vrijednost broja je 7

Daljnji rad: Ispisati prizime u jednom redu a ime u drugom redu.

2.3. Napisati program za izračunavanje aritmetičkog izraza: $9 + 2 \cdot (7 - 4)$

Opis rješenja: Aritmetički izraz se piše u naredbi ispisa. Računar pri izvođenju programa izračunava vrijednost izraza i ispisuje izračunatu vrijednost na ekran. Znak množenja u računarskoj tehnici ispred zagrade se mora navesti. Redoslijed izvođenja aritmetičkih operacija je isti kao i u matematici (tabela 2.3.1).

Opis programa: Naredba **PRINT** omogućuje da se izračuna aritmetički izraz i da se na ekranu ispiše rezultat.

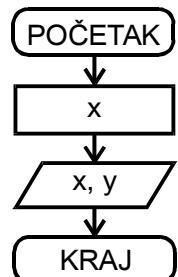
Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. Izračunati vrijednost izraza $9+2 \cdot (7-4)$	1 REM P2_3 10 PRINT $9+2 \cdot (7-4)$ 20 END	15

Daljnji rad: Napisati program za izračunavanje izraza: $3/2 - 3 \cdot 3 / (2-3)$

Operacija	BASIC
Sabiranje	+
Oduzimanje	-
Množenje	*
Dijeljenje	/
Kvadrat (x^2)	^
Kvadratni korijen	$^(1/2)$

2.4. Vrijedost varijable **x** je 3. Ispisati na ekran vrijednost varijable **x** i uvećanu vrijednost **x** za 2.

Opis rješenja: Vrijedost varijable **x** posmatramo kao konstantu, a **y** izračunava računar. Programski jezik **BASIC** dozvoljava da se u naredbi ispisa koristi aritmetički izraz sa varijablama (**x + 2**).

Opis programa: Prvo se izvodi pridruživanje (**x = 3**). Zatim se u liniji 30 naredbom (**PRINT**) izvodi ispis vrijednosti varijable **x**. Istom naredbom se izvodi i izračunavanje vrijednosti izraza (**x + 2**), i ispis rezultata na ekran.

Tabela 2.4. Sabiranje

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
I. pridružiti varijabli x vrijednost 3 2. uvećati vrijednost varijable x za 2 i ispisati	10 REM BP2_4 20 x = 3 30 PRINT "x = "; x, "y = "; x + 2 40 END	x = 3 y = 5

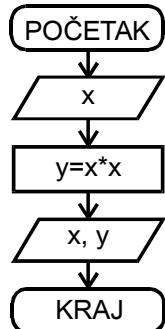
Daljnji rad: Za **x = 4** izračunati: $x^2 - x^{(1/2)}$

2.5. Napisati program za izračunavanje kvadrata upisanog broja.

Opis rješenja: Prvo se upisuje vrijednost broja (ulaz). Izračunava se kvadrat upisanog broja. Na kraju programa se izvodi ispis.

Opis programa: Prva naredba programa je naredba ulaza (**INPUT**). Izračunavanje kvadrata upisanog broja se izvodi množenjem upisanog broja. Naredbom **PRINT** (linija 30) se ispisuje upisana i izračunata vrijednost.

Tabela 2.5. Kvadrat broja

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
<ol style="list-style-type: none">1. upisati vrijednost varijable x2. izračunati vrijednost varijable izraza $y = x * x$3. ispisati upisanu vrijednost x i izračunatu y	<pre>1 REM P2_5 10 INPUT "Broj "; x 20 y = x * x 30 PRINT "x = "; x, "y = "; y 40 END</pre>	<p>x = 3 y = 9</p>

Druge izvođenje programa:

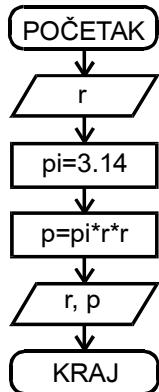
Broj ? 1.2

x = 1.2 y = 1.44

Daljnji rad: Napisati program za izračunavanje izraza: $2x = a / 3$

2.6. Za upisani poluprečnik izračunati površinu kruga.

Opis rješenja: Površina kruga se izračunava po formuli: $p=\pi \cdot r^2$, odnosno $p=\pi \cdot r \cdot r$. Ako u programskom jeziku nije sistemska ugrađena vrijednost broja π tada se mora izvesti pridruživanje vrijednosti za broj π ($\pi=3.141593$ ili $\pi=4 * \text{ATN}(1.0)$). Na početku programa se upisuje vrijednost poluprečnika r , zatim se izvode izračunavanja i pridruživanja prema datim formulama i na kraju se izvodi ispis upisane i izračunate vrijednosti.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
I. upisati poluprečnik r 2. izračunati $p=\pi \cdot r \cdot r$ 3. ispis vrijednosti r i p	1 REM P2_6 10 INPUT "Poluprecnik "; r 20 pi =3.141593 30 p = pi * r ^ 2 40 PRINT " poluprecnik "; r 50 PRINT "povrsina kruga "; p 60 END	Poluprecnik? 4 poluprecnik 4 Povrsina kruga 50.26548

Daljnji rad: Napisati program za izračunavanje obima i površine:
. kvadrata, pravougaonika, trougla

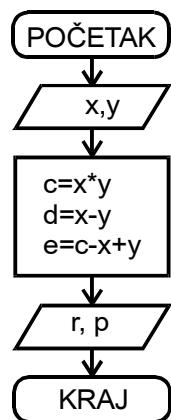
Opis programa: Vrijednost poluprečnika kruga se upisuje u liniji 10. Vrijednost broja π se izvodi prema naprijed navedenom izrazu. Zatim se izračunava površina kruga. Ispis upisane i izračunate vrijednosti je na kraju.

Tabela 2.6. Površina kruga

2.7. Napisati program koji izračunava slijedeće izraze:

$$\begin{aligned}c &= x * y \\d &= x - y \\e &= c - x + y\end{aligned}$$

Opis rješenja: Za navedene izraze neophodno je upisati samo vrijednosti varijabli x i y . Vrijednost varijable c se izračunava u toku izvođenja programa.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
I. upisati vrijednost varijabli x i y 2. izračunati $c = x * y$ $d = x - y$ $e = c - x + y$ 3. ispisati vrijednosti	1 REM BP2_7 10 INPUT "Dva broja "; x, y 20 c = x * y 30 d = x - y 40 e = c - x + y 50 PRINT "x="; x, "y="; y 60 PRINT "c= "; c, "d= "; d, "e= "; e 70 END	Dva broja ? 2, 3 x= 2 y= 3 c= 6 d= -1 e= 7

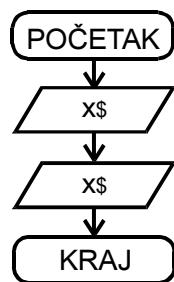
Daljnji rad:

2.8. Sa tastature upisati tekst. Prije upisa navesti da treba na tastaturi otkucati tekst.

Opis rješenja: Vrijednost koja se upisuje sa tastature ne mora biti broj. Zato računar zahtjeva da se koristite drugi oblik označavanja. Programske jezike BASIC zahtjeva da to bude \$ iza imena varijable.

Neki programske jezici prave razliku da li će se upisivati jedan ili više znakova. BASIC ne pravi razlike broja upisanih znakova.

Opis programa: Naredbom INPUT (linja 10) se na ekranu ispisuje zahtjev za upisom teksta i očekuje da se upiše tekst. Varijabli se pridružuje tekst sve dok ne pritisnete tipku ENTER. Ispis (linja 20) sadrži ispis upisane vrijednosti.

Tekstualni algoritam	Listing programa	Ekran
1. sa tastature upisati tekst "SAVO" 2. ispisati upisani tekst na ekran "SAVO"	1 REM BP2_8 10 INPUT "Tekst ";x\$ 20 PRINT "Tekst ";x\$ 30 END	Tekst SAVO Tekst SAVO

Tabela 2.8.